

PRRPE

IMPORTANTNO NEVIPE: Prrpe savo bičhalen amenge avela kopirime thaj bičhaldo fizičke thaj/vaj hakajime dženeske, odnosno organoske pe savo si vazdino prrpe.

MANUŠANE PODATKUJRA KOLESKE SAVO VAZDEL O PRRPE

1. ANAV: _____
2. PREZIMENO: _____
3. BUČHIPE _____
(te vazdel o prrpe hakajime dženo)
4. JAL O PRRPE VAZDES PALA AVER VARESAVO AVER DŽENO: _____ (ramosaren EJ vaj ČI)
5. TE PO MAJSIG PUČIPE RAMOSARDINE EJ, RAMOSAREN ANDE KASKO ANAV VAZDES O PRRPE: _____

6. JAL SI TUMEN DINO RAMOSARDO ALAV DŽENESKO ANDE KASKO ANAV VAZDEN O PRRPE: _____ (ramosaren EJ vaj ČI thaj den vi o ramosadno dino alav, te si tu men)
7. THAN BEŠIMASKO: _____
8. TELEFONO: _____
9. E-mail: _____
10. ĐESBIJANDIMASKO: _____ (naj musaj te ramon)

PODATKUJRA PALA HAKAJNO THAJ/VAJ FIZIČKO DŽENO, ODNOSNO ORGANOSKE PE SAVO VAZDEL PES O PRRPE

- A) ATE SI O PRRPE PALA HAKAJNO DŽENO/ORGANO
1. BUČHOPE HAKAJNE DŽENESKO/ORGANOSKO _____
  2. THAN BEŠIMASKO _____
  3. TELEFONO _____
  4. JAL SEN BUČARNE ANDE KODOVA HAKAJNOME DŽENO _____ (ramosaren EJ vaj ČI)
- B) TE SI O PRRPE PALA FIZIČKO DŽENO
1. ANAV THAJ PREZIMENO _____
  2. THAN BEŠIMASKO _____
  3. TELEFONO _____
  4. JAL O DŽENO PALA SAVO MOTHON KAJ DISKRIMI-

NISARDAS TUMEN KODOVA KERDA PE PIRO BUČAR-NOTHAN/ KANA KERELAS PIRI BUČI _____ (ramosaren EJ vaj ČI)

5. TE PO MAJSIG PUČIPE RAMOSARDINE EJ, RAMOSAREN KAJ SI O DŽENO BUČARDO _____

_____

_____

_____

(bučhope bučarne kheresko/institucijako, bešimasko than, pe savo than/so bučarel kodova dženo)

TE DŽANEN: Te si tumen majbut hakajne thja/vaj fizičke džene, odnosno organujre pe save prrn, tumen ruđis Tumen te pala sa jekh dženo pheren prrmaski patrin.

FUNDO DISKRIMINACIJAKO

Trujalisaren jekh vaj majbut fundujra (manušane svaimata) pe save gndin kaj senas dikriminišime.

1. rasa
2. boja morčaki
3. pranjamujra
4. puvjaripe
5. nacionalnikao perdipe ili etničko dumutnipe
6. čhib
7. verska vaj politkano ubedenja
8. polo
9. identiteto po bijandipe
10. seksualno orijentacija
11. therdimasko ačhipe
12. bijandipe
13. genetske osobine
14. sastarimasko ačhipe
15. invaliditeto
16. prandikano thaj njamonego statuso
17. krisoripe
18. phurimaski vrjama
19. mijjope
20. ramosaripe ande političke, sindikalne thaj aver kidimata

Sar ti aresen džiko Povereniko palo lesamalipe vortahakajego?

Sa kola save gndin kaj si diskriminišime šaj den piro prrpe e Poverenikoske palo lesamalipe vortahakajego.

O prrpe del pes sar ramosaripe, a e patrin palo ramosaripe šaj len po sajto www.ravno-pravnost.gov.ts

O prrpe trbubul te inčarel sa pala kodova ko si diskriminišime, ko kerda e diskriminacija, sar kerdili e diskriminacija, sar vi sa sikavdimata e kerde diskriminacijaki (lila, džene save dikhline thaj aver).

O prrpe musaj te avel ramosardo. O Povereniko či teljarel bučasa kana si o prrpe anonimno.

Kerdipe prrmasko angla o Povereniko palo lesamalipe vortahakajego si bi počinimasko thaj trubulimaski vrjama si 90 djesa.

O Povereniko naštik te došarel e diskriminatoren te či dija pakiv pe lengi vorba, musaj te sikavel lege kaj si gajda kaj kodova kerena e autoritativne institucije, zorasa argumetoneca thaj kidimasa putardimava nevimasko.

Inkalipe kale brošurako ažutisarda njamcicko Savezno Ministarstvo pala privredno kubatibučipe ando ulavipe (BMZ) andar Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, Programo pala hakajni thaj vortahakajni reforma

So si diskriminacija?

Diskriminacija si kana si jekh dženo čhutino ando majbilčhipe katar aver, a kodova si, andar lesko vaj lako manušano savipe.

PRIMERI: kana rodel pes bučarno po than sar profesori engleske čhibako, savo šaj bučaren sa kola save gatisardine Filološko fakulteto, rodel pes manuš phurimaske vrjama-ko džike 30 berš, kodolesa si čhudine sa kola džene save si majphureder katar 30 berš – kava sikavel sar e jekhukutneca kerel pes bi jekhukutno.

Džike diskriminacija šaj avel vi kana po dženo (vaj majbut džene) kerel pes sar vi sa avrenca, a te si von, andar lengo manušano savipe, averčhande katar aver.

PIMERI: Kana ande hurdelin del pes sa jekh habe pala sa čhavorra, a varekas maškar lende si averčhando kamipe andar o nasvalipe (sar si alergija).

Diskriminacija šaj fundolpes katar averčhande **MANUŠANE SAVIMATA** save si čačutne vaj samo gindilpe ka si gajda.

Manušano savipe sikavel varaso so si phanglo palo manušipe varesave dženesko, a savo kodova dženo „rašljil“ bute vaj cara dženececa. Manušano savipe si, sar primeri, rasa, boja morčaki, phuvjaripe, nacionalnikano perdipe, vaj etničko dumutnipe, čhib, versko vaj politkano ubedenje, polo, identiteto po bijandipe, seksualno orijentacija, invaliditeto, prandikano thaj njamonego statuso, phurimaski vrjama, ramosaripe ande političke thaj aver kidimata thaj aver.

Diskriminacija dirktno vaj indirektno, kerdi ando džanglipe vaj ando bi džanglipe. Šaj avel te vareko kerel e diskriminacija, a te kodova avel ande lesko bi džanglipe.

Ko si o Povereniko palo lesamalipe vortahakaimasko?

O Povereniko pala lesamalipe vortahakajego si korkorrimasko biphanglo phuvjako organo.

Amari **MISIJA** si te rrsapis sa jekh diskriminacija thaj te del zuraripe e tolerantne trujalimasko ande savo savoren si sa jekhutne hakaje thaj jekhutno šaipe.

Amari **VIZIJA** si e Srbija sar vortome, putardo thaj tolerantno trujalipe manušengo vortahakajenca thaj jekhutne šaimasa, ande savo pakivil pes o averčandipe.

So kerel o Povereniko palo lesamalipe vortahakajego?

O Povereniko kerel po prrpe pe diskriminacija, del **GINDIPE** pala kodova jal sas e diskriminacija, te arakhla kaj sas, del **PIRI VORBA** e diskriminatoreske. Tena o diskriminator kerda pe leski vorba, del les **LIPARDIPE**, a tena ni askal kerda sar si mothodo, **DEL PUTARDO NEVIPE.**

O povereniko šaj te del **DOŠALIMASKE THAJ MAJSIG PHAGIMASKE PRIJAVE** andar kodva kaj či inčardilo o bitromalipe diskriminacijako.

O Povereniko šaj del e **PRREMATA** andar čhindipe bitromalimasko e diskriminacijako, ande piro anav e ramosarde dine alavesa thaj ande hasna dženesko savo si diskriminirado, te maj naj teljardo vaj vortazurrardo gatome angla krisope pe kodoja buči.

So naj diskriminacija?

Kerdipe sa jekh averčhandimasko naj diskriminacija. Varekana ando trajo, varekaske čače si keredi bihakaja, a te kodova naj diskriminacija, jal naj kerdo po manušano savipe. Vučiipe džanglimasko vaj bućarimata naj manušano savipe.

PRIMERI: Džungalipe, bimištiipe, daravipe pe bući, si mobing, a naj diskriminacija. Paša kodova kaj haradipe e hakaja, kala duj sikadimata nastika mothol pes kaj si sar jekh. Diskriminacija pe bući si, kana čhuden tut pe majteluno bućarno than, kana irisavos katar o ačhutnope bijandimasko.

Ko šaj avel o diskriminator?

Diskriminator šaj aven savorra: bućarno kher, šerutno birtosko, ministro, tradari autobusosko, direktorka, lokalno samouprava, sikavno kher, šaltersko bućarno...

Ko šaj avel diskriminišime?

Diskriminišime šaj aven savorra: šerutno podjimaske boltako, sikavno, dženo sindikatosko, sastarni, žurnalno, kidipe, studentkinja...

Te san averčando, či sikavel kaj san majcara manuš. Andar godova, sa amen sa jekh djes šaj thaj musaj te kerel majlačhi thaj maj tolerantno Srbija barvali averčhandimasa saven bajravas thaj dasa pakiv.

Brankica Janković
Povereniko palo lesamalipe vortahakaimasko

Primerujra diskriminacijake

Kana pe bućarimasko than palo inženjeri rodel pes te o bućarno avel murš. Kana po konkursao ande hurdelin o direktori či kamel murš kaj naj pindžardo te e muršujra len sama e čhavorren.

Kana o dandari či kamel te lačharel o dand dženeske savo trajil e HIV virusosa. Kana e banka či del tumen o dino minus kaj sen majpureder katar 65 berš. Kana o lesamali diskotekako či kamel te mećel andre e Rromen sevendar rodel rezervacija, a sa avren mećel andre bi rezeracijako.

Kana pe zgrada opština naj vudar/rampa pala kolica dženegro e invaliditosa. Kana e huliganujra save si ando butipe keren bilačhipe e šerutneske pe poslasićatnica kaj gndin kaj si Albanco.

Kana o profesori tradel e studento katar o predavanje kaj indjarel nakit, alavenca kaj šaj avel pe predavanje kana avela „fujrado“ sar murš thaj sar trubul.

Po fundo e polosko: Džulji thaj murš bućaren jekhutni bući ande jekh bućarimasko kher, silen jekhutne berš bućaki thaj jekhutno džanglipe bućako, vaj e murše si pala trito kotor majbari počin katar e džulji.

Po fundo nazionale perdimasko: Duj školake amalne, katar save si jekh Rromnji, djele ande pekara pe praksa. Šerutno pekarako trada e Rromnja thaj mothoda kaj hasarela kolen save aven leste te kinen mangro kana dikhena kaj e Rromnji bićinel.

Po fundo phurimaske vrjamako: O poslodavco mothol e bućarneske kaj či bićhalela les pe obuka pale bući pe nevi mašina kaj si but phuro te sićol neve buća.

So si rigčhutine (afirmativne) mere?

Se manuša si sar jekh thaj si len sa jekh hakaja. No, varesave manuša vaj kidipe manušengo naj sar savorra aver, thaj lengo than si bivortome kana si šaipe te sićon, bućaren, džan anglal dži pe vuće thana thaj majdur. Te kerel pes te avelen vortahakaja, keren pes rigčhutine mere, save maj akhardon afirmativne mere. Von si te činadol o averčhandipe (pe džulja, Rroma, džene e invaliditosa thaj aver)

PRIMERI: Trujalime than palo parkiranje pale džene e invaliditosa

PRIMERI: Lokimata palo studiranje Rromengo

thaj Rromnjengo.

PRIMERI: O poslodavco si udžile te džuljake savi khamnjol a bućarni si pe si jekh vrjama, lundžarel o bućaripe dži ko gatipe bijandimaske ačhutnimasko.

21. varesavo aver manušano savipe _____

(ruđis ramosaren)

Ruđis Timen te harne ramosaren sostar gndin kaj manušano savipe savo čhutine sas pala diskriminacija.

TE DŽANEN: Te naj tumen than te ramosarem sa so kamen, tromale len maj patrin thaj hasnin palo ramope

SIKADIMATA: Ruđis Tumen te ramosaren save sikadimata den paša o prrpe.

1. _____
2. _____
3. _____

1. JAL VAZDINE KRIOSMASKO POSTUPKO

(ramosar EJ vaj ČI)

2. TE SI EJ, ANGLA SAVI KRIS THAJ KANA _____

(ruđis Tumen te den e fotokopija prrmasi)

Datumo

Podramope

TE DŽANEN: Te o prrpe bićhalel elektronske dromesa, trubul te majsig vastesasa podramontumen thaj askal te skenirin.

Povereniko palo lesamalipe vortahakaimasko

Tel/fakso: +381 11 243 81 84

Than bešimasko: Beogradska 70, 11000 Beograd
Republika Srbija

E-mail: poverenik@ravnopravnost.gov.rs

www.ravnopravnost.gov.rs

KAJ KERDILO KODOVA PALA SOSTE VAZDEN O PRRPE

1. POSTUPKO ANLA ORGANUJRA PUTERDE VLASTI (kris, opština, ministarstvo, komisija...)
2. ANDO POSTUPKO PO RODIPE BUĆAKO VAJ PE BUĆI
3. KANA DIJAN PUTARDI HASNA VAJ ANDO HASNISARIPE OBJEKTONEGO THAJ KOTORENGO
4. RODIPE VERSKE HAKAJEGO
5. SIĆOPE THAJ STRUČNO OSPOSOBLJAVANJE
6. RODIPE MINURITENGE HAKAJE
7. SASTARIMASKO RODIPE
8. VARESO AVER (ruđis ramosaren)

RAMOSAREN SAR SAS – ruđis Tumen te kova pala soste prrn, ramosaren sa sar sas dži carrate, sa e podatkujra pala e vrjama, than, džene save sas khote thaj aver.